

GAZDASÁGI LAPOK

5. szám.

Megjelenik minden vasárnap.

1916. Január 30.

Manillazsineg

kévekötő aratógépekhez legolcsóbban

Sürgőnycim: NAGELA BUDAPEST.

NAGEL ADOLF

zsák- és ponyvagyár
és kölcsönzöntézet

Budapest, V., Arany-János-u. 10.

Vidéki telefon: 104-10 és 35-92.

Vizfehér kétszer mosott motorhajtó

BENZOL

minőségileg messze felülmúlja az ezidőszerint forgalomban levő nehéz benzin fajokat, mert nagyobb a hajtóereje, könnyebben gyújt, kiadósabb tehát olcsóbb mint a benzin. Nem esik pénzügyőri ellenőrzés alá. Szállítja

Krayer E. és Társa cs. és kir. udvari szállító
Budapest, V: ker., Váci-ut 34. szám.

EREDETI STOCK MOTOREKE

nagyszámu rendelés folytán csak márcziusi szállításra kapható.

Hazánkban közel 100 gép dolgozik.

7 éves referenciák tartósságra. Számos utánrendelés.

VEZÉRKÉPVISELET:

MUNKÁCSI ÉS BÁNKI

OKL. GÉPÉSZMÉRNÖKÖK MÉRNÖKI IRODÁJA,
BUDAPEST, VI., VILMOS CSÁSZÁR-UT 45. I. EM.
TELEFON: 76-94. SÜRGÖNYCIM: DIPLINGS.

KEMNA FORRÓGŐZEKÉI

szabadalmazott

SCHMIDT mérnökdoktor hírneves füsteső-tulhevitőjével.

Minden más nedvesgőz-, compound- vagy compound-tulhevitett **rendszert** úgy **teljesítő-képesség,** mint **tartósság** tekintetében **messze felülmúlnak** és **lényegesen kevesebb szén** fogyasztanak.

Referenciákkal, kimerítő felvilágosításokkal és költségvetésekkel szolgál:

KEMNA J. BUDAPEST, VI., Vilmos császár-ut 51. Sürgőnycim: Kemna, Budapest. Telefon 91-21.

Saját földjén kockázat nélkül

győződhet meg arról, hogy a

CATERPILLAR motoreke

jelentékenyen olcsóbban és gazdaságosabban dolgozik, mint bármely más géperejű szántókészlet, mert komoly vételszándéku nagyobb gazdaságoknak hosszabb idejű próbaszántásra szállítjuk.

A hazai viszonyoknak megfelelőleg tökéletesített 1914. évi Caterpillar a legválogatottabb, kopásnak ellentálló speciális anyagokból, rendkívül szolid kivitelben épül s így a tartósság és üzembiztonság szempontjából is megfelel a legmesszebbmenő kívánalmaknak s karbantartása elenyészően csekély költséget igényel.

HOLT CATERPILLAR COMPANY

VEZÉRKÉPVISELETE:

BUDAPEST, V., HOLD-UTCZA 5.

Zsák-
és
ponyva-
kölcsönzés.

ZSÁK, PONYVA, ZSINEGÁRUK

legmegbízhatóbb szállítója
SCHILLINGER MIKSA
Budapest, V., Rudolf-rakpart 7. (Az országház mellett.)
Telefon: 45-26. Alapított 1878.

Pályázatokhoz csak bizonyítványmásolatok csatolandók. Eredeti bizonyítványok elvesztéséért a kiadóhivatal nem vállal felelősséget. ***

KIS HIRDETŐ

A kihirdetések ára: minden szó 5 fillér a vastagabb betűvel irt szavak 10 fillér. a legkisebb hirdetés 1 korona. Csak oly levelek továbbíthatnak, melyek a szükséges póstabélyeggel ellátva küldetnek be. □ □ □

Hrebly Emilné állattelepén, Eperjes.

Igen jól tojó bőfőhár orpington és gyönyörűen színezett kendermagos plimut tyúk fajtisza tenyésztőjással darabonként 1 K. árban előjegyezhető és február hó 1-től kezdve szállíthatók az előjegyzés sorrendjében. Megrendelésnél a pénz egyidejűleg beküldendő. Választott yorksirei malacok, mindenkor élő súly kilogrammonként napi áron kaphatók. Ugyanott óriási belga házinyulak is kaphatók. Áruk 3 hónapos korban darabonként 10 korona. Azontul havonta 3 koronával drágábbak.

Név és védjegy Törvényes szabadalom.

Reitter Oszkár

nagybecskereki főkapitány és fajbaromfi tenyésztőnek nagyszerű találmánya

a „PATKÁNIN”

patkányirtó szer (nem mérge) mely emberre és házi állatokra nem ártalmas.

1 adag ára 2 korona mely elegendő körülbelül 120 patkány kiirtásához.

Minden adaghoz használati utasítás van mellékelve.

A biztos eredményért jótállás! Ismertető prospektust, melyben le van írva, hogy különféle gazdaságban hány adag használandó. Kérésre ingyen küldi Reitter Oszkár főkapitány Patkánin gyárának vezetősége Nagybecskerekben.

Állások, pályázatok,

valamennyi szakmából olvasható az „Országos Pályázati Közlönyben”. Ingyen mutatványszám. Budapest, IX. ker., Üllői-ut 55.

Gazdasági segédtsízt keres- tetik lehetőleg rögtön belépésre 30 korona havi fizetéssel és mosáson kívül teljes ellátással. Ajánlatok Ozorai béruradalom. Ozora: Tolna m. ezimzendők.

Motoreke 25 HP amerikai 4 vázu ekével alig használt, kedvező árban Sipos Antalnál, Arad, Boros Béni-tér 3.

Foxi, nőstény, természetes borz- és róka katorékba jól dolgozik, ennek patkányirtó, jutányos áron eladó. Cím a kiadóhivatalban.

Rézgálicz.

Szőlőpermetezéshez kapható kisebb-nagyobb tételekben kgmonként 7-50 koronájával

„Militelep” Nagyösz.

Ugyanott két éves szőlő-oltványok és amerikai sima szőlővesszők is kaphatók. Gazdasághoz és zöldség-termeléshez értő vinczellér felvételük.

Gyakorlott gazdatiszt

akadémiai képzettséggel, cukorrépa gőzeke kultúrával, hízalás tejgazdasággal, méneskezelés stb.-ben tapasztalt, alkalmazást keres.

Fleischer J, Bolkács,

Kisküküllő m

A 33 év óta fennálló FISCHER-féle

ZSÁK- és PONYVA- GYÁR

BUDAPEST, Nádor-u. 31-33.

egyike az ország legmegbízhatóbb beszerzési forrásainak.

Lópokrócok,

valódi amerikai

Manila-kéveköttők,

szőlőkötöző-FONALAK, jobb és olcsóbb a raffánál. Egyszer használt ponyvák, termény- és lisztes-zsákok is állandóan jutányosan kaphatók.

A munkáltatási idényre ajánlunk elsőrendű pestvárosi fehér tábla- és kitűnő vidéki perzelt

munkásszalonnát,

valamint pestvárosi

disznósirt

a legmérsékeltébb árban. Felhívásra kedvező ajánlatokkal készségesen szolgálunk

WEISZ LIPÓT és TÁRSA

disznósir- és szalonnanagykereskedők, Budapest, IX., Hentes-utca 17.
Sürgőnyezim: „Weiszefett, Budapest.” Interurban távbeszélő „József” 14-50

Uj és egyszer használt lisztes és korpás

ZSÁKOKAT

legjobban és olcsón szállít:

SCHLESINGER ÉS TÁRSA

zsák- és ponyvakölcsönző intézet
Budapest, VI., Gr. Zichy Jenő-u. 36.
Kéveköttők-, ponyva-, zsinog-, juta- és lengyártmányok gyári raktára.
Telefon 15-28. Telefon 15-28.

Hirdetéseket felvesz a kiadóhivatal. Budapest, VIII., József-utca 15.

BAKANCSOK

katonai foglyok és munkások részére jutányos árban kaphatók BASCH és THIERFELD cégénél BUDAPEST, VI., Szerecsen-utca 44.

A szőlő trágyázása.

Írta: Ordódy Lajos. — Ára 3 korona. Ajánlott küldéssel 3.45 korona. Utánvétellel küldve 3.65 korona. Gyakorlati útmutatás arra, hogy miként kell a szőlőket istálló- és műkereskedelmi trágyákkal úgy trágyázni, hogy a legobb terményt a legnagyobb mennyiségben elérhessék. — Megszerezhető a Gazdasági Lapok kiadóhivatalában, Budapest, VIII., József-utca 15.

Sürgőnyezim: **TURKSMA** Viehgescháft Leeuwarden

Pontos kiszolgálás

Elsőrendű elismerő nyilatkozatok

Eredeti hollandi hasas- és tenyész-szarvasmarha

vételeket közvetít mérsékelt jutalék mellett

J. TURKSMA,

szarvasmarha kereskedése
LEEWARDEN (HOLLAND).

STAHEL és LENNER

trieur- és lemezlyukasztó-gyár

BUDAPEST, VI., Angyalföld, Országbiró-utca 44-46. sz.

Ajánljuk TRIEURJEINKET és OSZTÁLYOZÓ GÉPEINKET gabona és hüvelyesek tisztítására és osztályozására.

TÖREKROSTÁK és mindenfajta LEMEZROSTA gözcsepülőgépek számára.

Kapható a Kodolányi-féle GAZDASÁGI ZSEBNAPTÁR a GAZDASÁGI LAPOK kiadóhivatalában Budapest, VIII., József-utca 15. Ára 2 K 80 fillér, ajánlva 3 K 15 fill

„HANGYA”

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, a hol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményező utbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest, IX., Közraktár-utca 34. sz.

A „Hangya” kötelékében az 1914. év végén 1278 fogyasztási szövetkezet működött, a melyek alap- és tartaléktőkéje 11 millió koronára rug, évi forgalmuk pedig meghaladja a 60 millió koronát. Földmivelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés s a termelés fejlesztése. Az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.

GAZDASÁGI LAPOK

Alapította KORIZMIOS LÁSZLÓ
1849-ben.

MEZŐGAZDASÁGI HETILAP.

VEZÉRELV: Hosszunk mezei gazdaságunkba helyes arányokat.

ELŐFIZETÉSI FELTÉTELEK:

Egész évre	20 kor.
Fél évre	10 „
Negyed évre	5 „

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., József-utca 15. sz.

Az „Állattenyésztési és Tejgazdasági Lapok” ingyen mellékletével.

A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőséghez, az előfizetési és hirdetési pénsek a kiadóhivatalhoz csimrendők.

HIRDETÉSEKET

a lap kiadóhivatala veszi fel.
Árjegyzék ingyen és bérmentve.
Hirdetési mellékletek jutányos áron fogadtatnak el.

TELEFON: József 40—66.

Az e lapokban foglalt minden cikkért az utánnyomás joga fentartva.

KÉZIRATOKAT A SZERKESZTŐSÉG NEM AD VISSZA

TARTALOM.

	Lap
Szemle	43
Néhány szó a birtok földarabolásáról — r. n.	44
Az olajtermő növények — Gyulay Károly	45
A mogyoró Ferenczi Endre	46
A világháború nemzetgazdasági jelenségei Európa kitérésével. — Löherer Andor	47
Könyvismertetés	47
Kérdések és feleletek	47
Kérdések: Árpavetés ideje	47
Feleletek: Szükséges-e a gyümölcsfákat metszeni	47
Hírek	48

SZEMLE.

(Késve érkezett miniszteri rendeletek. — A bürokratizmus átka. — Nem a gazda az uszorás, ezt mondja a német is. — Még valami a valuta-kérdéshez.)

Hogy nálunk mindennel megkésnek, annak számos szomoru jelét látjuk, ugyszólván, napról-napra. Egypárt felemlitek. Egy-két év előtt, egy — azóta már elhunyt — uradalmi főkertész panaszkodott, hogy a legnagyobb gonddal, fáradsággal, utánjárassal sem képes kellő piacot teremteni virágainak, mert az olaszok olesó tömegáruikkal — noha azok illata és szépsége meg sem sem közelíti a mieinket — lehetetlenné teszik a mi virágkertészetünk tisztességes megélhetését. Tudomásom szerint az illető uradalom fel is hagyott a virágok eladás céljaira leendő termelésével. Már akkor kifejezte az öreg kertész, hogy a kormánynak be kellene tiltani a virágbehozatalt, de ezt még akkor sem tette meg kormányunk, mikor a háború kiütött, sőt akkor sem, mikor már magukkal az olaszokkal is harcban állottunk, hanem csak most, az utóbbi napokban. Pedig de sok szép milliónk maradt volna meg a hon határain belül, ha már réges-régen megalkották volna ezt a rövidke kis rendeletet, a mi most napvilágot látott.

Már hónapok előtt hangoztatták s írták is, hogy a szükségletet nem képező déli gyümölcsöket és egyéb terményeket minek is hozzuk be, hisz az értük kiadott összeg csak apasztja a nemzeti vagyont, rontja a mi valutánkat stb. De a rendelet készt az éji homályban. Mikor azután már a narancs, datolya, ananász, szarvasgomba, sáfrány és kapriból egész esztendei szük-

ségletüket beszerezték a nagykereskedők, akkor „egy egész lóhosszal” elkésve beérkezett a rendelet, mely ezen terményeknek behozatalát eltiltja.

Részben ilyen esőtáni köpenyeg azon rendelet is, mely a pénzügyek mérlegének szabályozásáról szól és ezen címet viseli: „Rendeleter a közgyűlésekről, mérlegekről és az osztalékról”. Ugy tudjuk nagyon sok részvénytársaság már január 1-én elkészült a mérlegével, már 5. és 6-án határozott is az osztalék ügyében s mindezeket kinyomatva szét is küldötte részvényeseinek és számos társintézetnek. Mikor már így nyugodtan folytatják üzleteiket, egyszerre január 19-én kapják az új kormányrendeletet, mely esetleg az egész mérleg megmástitását, átdolgozását, vagy legalább részbeni kiigazítását s átalakítását rendeli el; ugyszinte a talán már megis tartott vagy kitűzött közgyűlés másként leendő nyelbeütve, vagy éppen viszsaszalva s újabb időpontmeghatározással később megtartva. Az osztalék ügye is esetleg változást szenvedhet s talán nem egy boldog részvényes, ki nagyobb osztalékot remélt már zsebében érezni, vagy igazgatósági tag, ki az eddiginél tekintélyesebb jutaléokra biztosan számított, most egyszerre arra ébred, hogy a p. t. kormány halomra döntötte reményeit.

Ugyan, kérjük, nem lehetett volna ezen rendeletet már 1915 deczemberében kiadni, a mikor még nem kezdtek el a r. társaságok és szövetkezetek a mérlegkészítést stb. munkát? Minek felesleges munkára kényszeríteni őket a megcsappant tisztviselőlétszám idején?

Minap beszélte egy a harcztér közeléből jövő uriember, hogy bent volt éppen egy német élelmiszerraktárban, midőn belépett egy katoná s jelentette a raktárkezelő tisztnek, hogy ő éhes, kér valami harapnivalót.

— Mit akarsz fiam? Sajtot, hurkát, konzervet?

— Hurkát kérek — volt a felelet.

Adtak neki, jóllakot s ment tovább teljesíteni munkáját. A mi hazánkfia, ki valamikor szinte katoná volt, nagyon csodálkozott ezen az eljáráson, hiszen minálunk az éhesnek Ponceziustól Pilátusig kell járni, számtalan szolgálati jegy, jegyzőkönyv stb.-t írnak meg, míg végre valami kiutaltatik. A német tiszt azt mondja:

— Felesleges a sok irka-firka, a bürokratizmus, papírossal nem lehet a legénységet jólakítani.

Csakhogy — fájdalom — minálunk (éppen ugy Ausztriában is) minden gyakorlatiasság hiányával kazalszámra fogyasztják a papírost vagy kell, vagy nem. Erre nagyon találó azon

levél, melyet egy napilap nyomán vagyunk bátrak t. olvasóinknak bemutatni, minden bővebb magyarázat nélkül:

A vetőmagkérdéshez Kun Árpád pusztai-istvánháza birtokos írja nekünk a következő sorokat: A tavaszi vetőmag beszerzésére vonatkozólag folyó hó 1-én kaptam felszólítást a Mezőgazdától. Az ember nem tudja, boszankodjon vagy nevéssen az ott irt áron és követendő eljáráson. Már most hallom a kiszagdától, én bizony nem vetek tavaszi búzát, mért vetnék 50 K-ás búzát, mikor tölem elvették 36 K-ért. Az sem tetszik senkinek, hogy Ponceziustól Pilátusig kérvényezzen, szaladozzon és pénzt küldjön be, aztán a vetőmagot — ugy mint én is a tengerit — május 10-én kapja meg. Megjegyzem, ha nálunk az Alföldön a tavaszibúzáat február első felében el nem vetjük, a termés bizonytalan. Nem kellene az ilyen dolgokat ennyire komplikálni, beszerzését megnehezíteni. Ezt nem papiroson kell végezni és nem kéne mindent egy drága, de kevesetérő központ kezére bízni. A tavaszi vetőmagnak már a községi magtárakban kéne lenni és onnét minden kiszagda vihetné, mikor arra szüksége van és vethet. Vagy megbízható az a községi előljáróság és annak összeírásán küldjék a községnak, vagy ha nem megbízható, akkor felesleges a vármegyei központ is, mert az távolabb lévén, elbíralni nem tudja, hogy kell annak a gazdának vagy nem és információit új-ból a községtől kell kérnie.

Már nagyon sokszor megirtuk, hogy nem a mezőgazda az, ki a fogyasztókat kiuzsorázza, hogy a látszólagos többjövedelem csak ideiglenes bevétele a gazdának, mert a mint beállanak a békés viszonyok, befektetésre stb.-re a mostani jövedelem el fog menni az utolsó fillérig. Nem lehet mindazt eléggé ismételni, hogy a földmiveléssel nem foglalkozó és annak ezernyi ügyét-baját nem ismerő polgártársainkat meggyőzzük igazunkról; annál is inkább örömmel tölt el, ha az eddig agrárellenesnek tartott szocialisták köréből jelentkezik valaki a mi állításaink igazolására. Talán a hirneves német szocialistának — dr. Schulz Arturnak — tanulmánya, mely a mi hazai mezőgazdasági viszonyainkra is éppen oly találó, mint a németországiakéra, más meggyőződésre fogja bírni a mi merkantilista köreinket is.

Schulz érdekesen fejti ki, hogy mért is drágtult meg minden mezőgazdasági termény.

Megállapítja mindenekelőtt, hogy a merkantilisták részéről támadások figyelmen kívül hagyták a drágulásnak négy olyan okát, a melyek a mezőgazdasági termékek áremelkedését első-sorban előidézték: 1. a termelési eszközök drá-

TAKARMÁNYDARA (KORPA)
TENGERICSUTKÁBÓL

a LANZ-féle őrlőgéppel! Az eddig csak tüzelésre használt tengericsutka mint **KITÜNŐ TAKARMÁNY** értékesíthető.

Eredeti
amerikai

CASE

gőszántó-
gépek,
a c z é l
c s é p l ő k.

STOVER

amerikai benzinmotorok és lokomobilok.

AJÁNLATTAL
SZOLGÁL:

HAHN ARTHUR és

TÁRSAI BUDAPEST,

VIII. KERÜLET,
ÜLLŐI-UT 52/g.

Sürgönczim: CASE BUDAPEST.

gulását, 2. a munkaerő rosszabbodását, 3. a termelési eredmények majdnem általános visszaesését és végül 4. a befektetések, a talaj- és a felszerelés értékesülését.

Elmondja mint lett drágább a ló, az ökör, tehén, a mütrágya, olaj, szij stb., mily nehezek a munkáviszonyok és drága a munkás — még az olesónak hitt hadifogolymunkás is — mily keveset terem a föld, mert nincs jól megművelve s trágyázva, mily kevés a tejhozam, mert a drága abrakkal takarékoskodni kell. Szóval mindenben ugyanugy tapasztalta a mezőgazdák bajait, mint azt mi is megirtuk már x-szer, csak hogy az arány minálunk még sokkal kirívóbb. A háboru előtti és alatti gazdasági szükségletet képező dolgok ára között — a gazda nagyobb kárára.

És még nagyobb lesz a hazai gazdaságok helyzetének rosszabbodása az anyagiak terén, ha tekintetbe vesszük, hogy míg minálunk alig léptenek életbe 1—2 rendeletet, mely a mezőgazda igazi érdekeit mozdítaná elő, addig a Németbirodalomban a kormány figyelme mindenre kiterjed és iparkodik minden téren megkönnyíteni a földművelőosztály sulyos helyzetét. Például egy rövid hirt adunk le alábbiakban.

A mütrágyakérdés rendezése Németországban. Berlinből írják, hogy a birodalmi tanács rendeletileg szabályozta az egész mütrágyakérdést. A rendelet mindenekelőtt megállapítja a legfontosabb tekintetbe jövő mütrágyaanyagok legmagasabb árát és pedig a fogyasztó részére történő eladásnál. A gyártási, valamint a nagykereskedelemben érvényes legmagasabb árakat nem állapítják meg, a birodalmi kancellár azonban felhatalmazást kap a rendelet értelmében arra nézve is, hogy ezeket szükség esetén megállapíthassa. A mezőgazdaság eddig tuvalevőleg a nagy árakon kívül főleg a miatt panaszkodott, hogy a mütrágyagyárak a nagyobb haszon kedvéért olyan keveréktrágyákat állítanak elő, a melyeknek bizonyos vegyi alkotórészeire a földnek szüksége nincs, a melyeket tehát hiába fizetnek meg. A rendelet ezt megakadályozza azzal, hogy részletesen szabályozza a keveréktrágyáknak az előállítását és egyszersmind kötelezi az eladót, hogy az eladási szerződésnek megkötésekor írásbellel állapítsa meg a kiszolgáltató mütrágyának minőségét, vegyi összetételét és alakját. Végül szabályozza a rendelet a mütrágyagyártás fontos nyersanyagainak, mint pl. a csontnak és bór hulladéknak zsirtalanítására vonatkozó eljárását is.

Mikor jutunk mi ilyen körülményekkel s szakértelemmel készült rendelethez? De odaát van ilyen s hasonló több is.

Mégis csak különös, hogy oly egyének, kiknek magas társadalmi állásuk, vagy tekintélyük van, kiknek szava sokat nyom a latba s kiknek hazafisága kétségen kívüli, oly tervvel foglalkoznak, melyek a mi szomorú helyzetben levő valutánkat még jobban lenyomná. Így a napokban arról értesültünk, hogy egy ilyen hatalmas ur több millió korona értékű oly gépeket óhajtana Amerikából beszerezni, melyeket — ha erősen kardoskodunk mellette — háboru után a mi gyáraink is hason minőségben képesek lesznek előállítani, csak talán 1—2 hónappal tovább kell várunk, míg azt a mennyiséget elkészítik, mit

a tengerentúlról pár hét alatt megküldenének. De ez a késedelem nem olyan nagy hiba, mint volna az, hogy megint kivándorolna egypár millió korona értékű arany s a mi pénzünknek értéke ezzel is csökkenne.

Függetlenítsük magunkat lehetőleg minden téren a külföldtől, akkor sokkal előbb s sokkal tökéletesebben rendezhetjük valutánkat. Ezt a jelszót adja ki a kormány és minden hatóság.

Néhány szó a birtokeldarabolásokról.

Egy alkalommal már irtunk arról, hogy Amerikában levő azon magyar honpolgárok, kik ott némi vagyonra tettek szert, a beálló béke korszakában vissza fognak térni és a szeretett régi hazában birtokot szerezni. Hogy eladó kisebb földbirtokok mily számban fognak e célra rendelkezésre állani, azt ma még egész határozottsággal nem tudjuk megmondani, ámbár bizonyos az is, miszerint a harctéren elhunyt hősök földjeinek bizonyos %-a eladásra kerül, sőt a hosszú drágaság folytán tönkrement középbirtokos is kénytelen leendő megválni szántóitól, legelőitől, rétjeitől, mert megütik udvarháza felett a dobot. Csakhogy az is tény, hogy van már most is elég olyan kisbirtokos és bérlő Magyarországon, ki készséggel megvásárolja a gazdátlaná lett földeket, a dobra került birtokokat, de mi több, a mostanában hirtelen meggazdagodott merkantilisták is szíves örömet fektetik (gyorsan felszaporodott) tőkéiket földbe, hogy mint új földesurak szerepet vihessenek a vidéken. Mindezt összefoglalva arra a meggyőződésre kell hogy jöjjünk, miszerint az újvilágból visszatérők részére vajmi kevés megvehető birtok áll majd rendelkezésre. Másként kell tehát gondolkodni arról, hogy jusson ezeknek is a szeretett hazai anyaföldből s ne legyenek kénytelenek idegenben keresni újból boldogulást.

Akaratlanul is a nagybirtokok felé terelődik figyelmünk és különösen most, midőn maga a kormány megmutatta, hogy van mód a kötött birtokokat is megterhelni hadikölcsönrel, kérdezzük vajjon nem volna-e helyes és a legközelebbi jövőben nagyon is idényszerű törvény útján kimondani azt, hogy a kötött birtokok, tehát mindenféle hitbizományok, papi, egyházi, tudományos intézményi, városi, községi stb. testületi földek részben, vagy akár egészben eladhatók parcellázásra azon kikötéssel, hogy a befolyt egészösszeg el nem idegeníthető (vinkulált) állampapírok vásárlására fordíttassék. Így a néhai alapítók által kikötött követelményeknek meg lenne felelve, az illető haszonélvezőnek jövedelme nem lenne csorbitva, sőt talán még emelkednék is az eddigihez képest és felszabadulván az eddig törvényileg lekötött ingatlanok tetemes része, jutna föld a visszavándorlóknak is bőségesen. Nyernénk emberanyagot olyat, mely nagyon is kívánatos hazánkban, mely tud és akar dolgozni, mely a tengeren túli nagy gyakorlatait érvényesítené itthon, kik példát adnának a szomszédos gazdatársaknak, hogy miként is kell jövedelmezőleg gazdálkodni, hogyan kell a talajt nagy átlagtermések adására kényszeríteni stb. Mert tuvalevőleg a magyar földműves csakis a példából tanul, könyv, füzet, előadás nem fog rajta — vagy csak nagy ritkán. Hogy másrészt a külföldön levő sok állampapír ily módon visszatérülne Magyarországra, ezzel anyagilag függet-

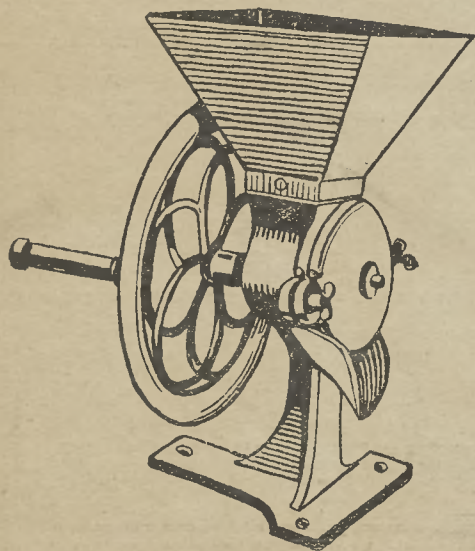
lenitnők magunkat és emelnők valutánk értékét, növekednék a nemzeti vagyon és mindjárt más szemmel néznének ránk azok a népek, a melyek koldus nemzetnek tekintik még ma — a 3-ik hadikölcsön jegyzés után is — a magyart.

Legyen hát főtekrvésünk ezen előnyöket mielőbb elérhetni!

Még egy módja volna a kötött nagybirtokok részbeni eldarabolásának, az egyik, hogy ha az eladott részlet helyett a felszerelést egészítenék ki, tökéletesítenék, úgy hogy a birtok belterjesen lenne ellátva úgy holt, mint élő leltárral. Ilyformán meg lehetne oldani azt a kérdést, hogy a kötött birtokok mily módon térhetnének át az eddigi külterjes gazdasági rendszerről a belterjesre? El kell adni parcellázva egy bizonyos részt s a befolyt pénzből kell a szükséges gépeket, állatokat, épületeket, esetleg mezőgazdasági berendezéseket, stb. stb. megszerezni. Természetesen ezeket teljes értékükben kötelezők lesznek a haszonélvezők fenntartani s bármi módon (p. o. kopás, elhullás, elévülés stb.) tönkre menne valami, avagy tetemes értékesülést állana be, azonnal pótolni kellene a hiányt. Ilyesmi nem is ujság már, hisz egyik nyugati megyénkben egy grófi hitbizományi uradalomban megegyezett öfelsége, hogy eladassék egy vidéki városi ház és a befolyt összegből fejtehenet vásárolhassanak, melyeknek számos minősége és élősulya állandóan fenntartandó az időleges haszonélvező által.

A másik a sikvidéki birtokok oly kötelezettséggel való eladása volna, hogy helyettük erdőbirtokok, esetleg bányák, halastavak stb., oly ingatlanok volnának megszerzendők, melyek nem valók parcellázásra.

Azonban egy megjegyzésem van azon esetre, ha nagybirtoktestek széttagolásáról lesz szó, el ne felejtsek az illetékes körök a középbirtokok létesítését, mert a multban ezeket figyelembe nem vették, csupa kisbirtokokat hasítottak a nagyokból s az új telepes községek nagy része is középbirtokok nélkül leledzik igen nagy kárára a magyar mezőgazdaságnak. A régi középbirtokok is pusztulnak, vesznek, eltűnnek a föld hátról és maholnap csak a végletek találkoznak — kis és nagybirtokok. Pedig a középbirtok nem csak úgy, mint ezen két birtokkategória közötti kapocs szükséges, hanem mint a mezőgazdasági legujabb vívmányok gyakorlati alkalmazására legjobban megfelelő területek nagyon fontosak, sőt nélkülözhetetlenek, már azon részből is, mert ezek példáját utánozzák, követik legszívesebben a kisgazdák. Ezek a középbirtokosok érintkeznek közvetlen a köznéppel, a polgársággal, a kisgazdákkal, ellátják őket tanáccsal, esetleg jó vetőmaggal, kölesöngéppel és eszközökkel, sőt jó tenyészállatokkal is, úgy hogy az erős, egészséges, fejlődő és a legjobb földművelő és állattenyésztő kisbirtokos osztály ott létesülhet, hol mintakiszgazdaságok vannak. A nagybirtokok példája is lendít valamit, de keveset, mert a kisgazda azt tartja, hogy a mi nagyban jó, az még nem bizonyos, hogy kicsinyben megfelelően. Így az uradalmak példája lassan és csak szóróványosan hat, nem általában és a nép sem a nagybirtokossal, sem tisztjeivel nem érintkezik oly közvetlenül, mint a közöttek élő középbirtokossal. A gazdatiszt egy része — tisztelet a kivételnek — nem ambicionálja a nép-

!! Mindenki a maga molnárja !!

Szab. „ÜRGE“ rendszerű kézi daráló hengerrel és tárcsával.

Bárhon felállítható!

Nagy teljesítőképesség!

Darafinomság tetszés szerint szabályozható. Ára darabonként 45.—

Kisebb kézi daráló lendkerékkel K 25.—

„ „ „ haj.ókarral K 22.—

Kapható:

Dénes B. Betétitársaság,

Budapest, VI. ker., Vilmos császár-ut 61/G. sz.

Sok munkást takarít meg!

Sürgőnycim: Dénes 46—03.

oktatás, de meg többnyire annyira leköti őt a hivatalos teendők óriási tömege, hogy ideje sincs sokat törődni a falubeli polgárok gazdálkodásával.

Ez az oka, hogy a magyarországi termésátlagok nem emelkednek, csak állnak, nem halad a mezőgazdaság, noha vannak mintauradalmaink, melynek hozzáadéka a németekét is lepipálja, de hát a föld 75%-a kiscgazdák kezén van s ezek földjén az átlagtermések nemcsak nem növekednek, hanem inkább apadnak. Tehát ha az eddigi parcellázási helytelen rendszert tovább követjük, akkor a most tökeerős kézben nagy átlagokat adó földek egy része ismét oly elmaradott gazdákhoz kerül, hogy az országos átlagot meg fogják rontani, lesüllyeszteni. Szerény véleményem szerint minden 2—3 ezer holdnyi kisbirtok mellett okvetlen 1—2 középirtokot is ki kell hasítani a mezőgazdasági haladás szempontjából, de meg azért is, hogy a parcellázások következtében kenyér nélkül maradt gazdatiszti családoknak megélhetése biztosítható legyen. Alkossunk törvényt, mely ezen birtokeldarabolások mikéntjét pontosan meghatározza s melyet szigorúan keresztül is kelljen hajtani minden körülmények között.

Második megjegyezni valónk pedig az, hogy még egy birtokalakzatot kell teremteni, a telepítések alkalmával, az úgynevezett törpebirtokokat 1—10 kat. holdnyi terjedelemmel. Ezek azért szükségesek, mert az anyagiakkal gyengébben megáldott egyéneknek is, kik visszatérnek az ó hazába, kell módot nyújtani arra, hogy letelepedhessenek, hogy maguknak új otthonot szerezzenek. A házi tűzhely megszerzésére munkásházat építsen nekik az állam, vagy e célra alakult jótékony intézmény, melynek értékét több évi részletben törleszteniék, részint földjük jövedelméből, részint a szerzett munkabérekéből. Meg kell említenem, hogy ezen kistelepések rendszerint a földeket is törlesztéses kölcsönre vennék legnagyobbbrészt.

Ily módon teremtenénk egészséges mezőgazdasági munkásosztályt, mert a törpebirtokos kis földesekjének megmunkálása mellett ráérne a nagyobb gazdákhoz és középirtokosokhoz eljárni mezei munkára, nem kellene messziről beszerezni a kézi erőt. Segítve lenne a kiscsaládu, vagy nagyobb birtoku kiscgazdákon épp úgy, mint a középirtokosokon is, de megelégedettek lehetnek a törpebirtokosok is, mert volna megélhetésük, otthonuk és kis földesekjük is, melyhez oly szívesen ragaszkodnak magyarjaink, hisz azt lehet mondani, imádják az anyaföldet.

Mindezekről eltekintve, a magyarság szempontjából is felette szükséges, hogy ily törpebirtokosok is nagyobb számban visszatelepedjenek hazánkba, nehogy a nagy Németbirodalom kiterjedt és fejlődő s különösen az ujonnan elhódított területeken megteremtendő gyáripára elhódítsa őket, mint jó, ügyes és szorgalmas, kiltartó munkásokat azzal, hogy jó keresetet ígér nekik. Mert a kiket a német nagyipar hálózába kerít, azokról örökösen le kell mondanunk, azok a jó bérek mellett annyira megszoknak, ugy le lesznek kötve, hogy vissza nem térnek Magyarországra, gyermekeik már németekké válnak, ha beszélnek is a magyar nyelvet, de az unokák már el is tagadják majd magyar származásukat. Ez óriási veszteség lenne hazánkra. Hiszen a hosszú világháboru amugy is annyira megcsapantotta hazánk népességének számát, melyet eddig csupán a kivándorlás apasztott meg, de a visszavándorlással legalább némileg lehetne az elnéptelenedést ellensúlyozni, mert ha nem esalódunk, 1½ millió egyén van hazánkban

Amerikában és talán ugyanennyi lehet a háboru áldozata.

Fejtegetésem eredménye tehát az, hogy ne csak kisebb-nagyobb birtokot, hanem középirtokot, valamint törpebirtokot is alakítsunk az új telepes községekben, vagy a már fennálló községekhez csatolt telepítvényeken; mert csak ily módon lesz hazánk visszatért régi lakóinak boldogulása lehetővé téve.

—r—n.

Az olajtermő növények.

Írta: Gyulay Károly.

I.

Az olajhiány és az olajdrágaság mai állapotában az ismertebb olajtermékekről kívánunk egyetmást az alábbiakban ismertetni.

A tengeren túl termő olajtadó növények közül az olajpálma és a kókuszpálma olajterméke a világkereskedelem egyik elsőrangú fogyasztási cikként szerepel. Csenevészebb kiadásban magát a két nevezetesebb pálmafajt ma már melegházakban nálunk is kultiválják. A gyümölcs husa és a csontár által körülzárt fehér magból is bőséges alajat sajtolnak.

Gyümölcserés idején a tropikus égövek állatvilága az olajpálma izes, tápdus termékét mohó előszeretettel fogyasztja magvastul együtt. Ez uton biztosítva van az olajpálma tovaterjedése, a mely így az elszórt magvak útján szaporodik. A melegen sajtolt gyümölcs terméke szolgáltatja a palmaolajat. A frissen sajtolt palmaolaj rendkívül kellemes, ibolyaillatú termék; mint ilyen elsősorban csemegeolajként nyer felhasználást. A gyümölcs húsának olajánál is finomabb a magbél olaja, a melyet Európa olajipara fogyasztási és ipari célokra egyaránt felhdolgoz.

A tropikus tartományok palmaolaj kivitelének statisztikája tanuskodik arról, hogy a palmaolaj a világpiacznak egyik legjelentősebb termelési anyagává emelkedett. Mig ugyanis 25 évvel ezelőtt csupán Németafrika palmaolaj termelő vidékeiről mintegy 100 millió korona értékű palmaolaj kerül Európába, addig ma már több mint 200 millió korona értékű árut szállítottak onnan a háboru előző évben Európába.

A meleg égövek olajtermő növényei közül méltán az olajpálma mellé sorolható a kókuszpálma nálunk is oly népszerű terméke. Sőt általános elterjedés tekintetében a tropikus tájak valamennyi pálmájával versenyre kelhet az, ugy, hogy ma már az öt világrész valamennyi olyan tájékán diszlik, a hol az éghajlat mellett, a tenger közzelléte és a talaj is kedvez létfeltételeinek.

A kókuszpálma olajtadó termésével, a barna, dinnyenagyságu, kemény kókuszdióval a fővávosban, kivált a háboru előtt, elég nagyszámban találkozhattunk. A kókuszdió elterjedésének szerfölköt kedvez a csodálatos szerkezetü külső kéregréteg teljes vízhatlansága. A kókuszpálmáról a tenger vizébe hullott érett diót a tengeráradat elmossa távolabb, lakatlan partok felé is. Ez uton ez az értékes pálmafa ott is gyökeret vet, a hol kultiválásához emberkéz hozzá nem nyul.

A kókuszdió belső magbélét alkotó néhány centiméter átmérőjü fehéres réteg tartalmazza az olajat. A kókuszdió belének fehér anyagát az olajipar felaprózza s hideg uton kisajtolja. Az így nyert kókuszolaj, a finomabb szappan és gyertyaárak készítésénél nyer felhasználást. A lud- és disznózsírral diadalmasan versenyre kelő kókuszszirt külön kisajtolási eljárás útján nyerik a dió magbéléből. A kókuszolaj és a kókuszszir kisajtolása után visszamaradó melléklet takarmányszerként értékesítik. A világháboru a kókuszszir piacot is megbénította ma.

A főváros utcái, főként a városligeti csemege-

bódésok révén eléggé ismeretes olajtartamú termék a földimogyoró, vagy földidió, az Arachis hypogaeae terméke is. Elvirágzás után az alig félméter magas növény szár földre konyul s a rajta levő magtermék a szárral közvetlenül a földbe furódik, hogy ott tova szaporitson. A hüvelyszerü termés rendkívül dus nemes olajban, hanem keményítő-, czukor és fehéranyagokban is. A dió terméséből sajtolt olajat a táblaolaj hamisításául használják elég sikerrel. A meleg égövek valamennyi tájékán természetik; vadon alig található.

Felsőrendü olajtermő növény az olajfa, a mely a hidegebb égövek kivételével földünknek valamennyi világrészében állandó és nagyarányu kultiválás tárgyát képezi.

A csemege- és ét-, vagy táblaolajat szolgáltató olajfát, illetőleg bogóját, ma két főbb változatban termelik. Az egyik fa az Olea europea, a másik pedig ugyancsak utóbbinak varietása az Oleaster. A kettő oly közeli rokonságban áll egymással, hogy külsejükben alig különböztethető meg. A különbözet inkább a bogyótermésen s az abból sajtolt olajnemek minőségében nyilvánul. Az Oleaster bogyói valamivel kisebbek; olajdusabb husa is valamivel zsegebb, finomabb, mint az europea terméseé, minélfogva a bogyóiból sajtolt olaj is finomabb terméket szolgáltat.

Az apróbb alaku szilvaszemhez hasonlító olajbogycókból egyszerű utakon sajtolt olajtermékek minősége nemcsak a két említett főbb olajfánem fajbéli nemességétől függ, hanem befolyással van itt maga az égalj, az időjárás, a talajművelés, a fák gondozása, végül pedig az a körülmény is, hogy az olajtermelő gazda a sajtolást az érés kellő időpontjában végzi-e, vagyis akkor, a mikor a kellően megérett bogyó nemcsak legolajdusabb, hanem egyben bizonyos fokú izességet, sőt aromát is tartalmaz.

Az Oleaster olajfával hazánkban is gyakorta találkozhatunk, a hol legkivált a Magyar Tengerpart vidékein diszlik nálunk nagyobb számban. Európában legelterjedtebb e fanem a Balkán államokban, Franciaországban, továbbá az olasz és a spanyol-portugál félszigeten. Egyéb világrészek közül Ázsia és Afrika olyan szárazabb jellegű, meleg vidékein, a melyek a Földközi-tenger mellékehez sorolhatók. Az idők folyamán aztán Amerikában és Ausztráliában is meghonosult.

A növénytan még nem is olyan rég az arabs félszigetet Ázsiában tartotta az olajfa őshazájának; ámde az olajfának az a válfaja, a mely Arábia és tul Afrikában Abessinia olajerdőségeit alkotja, korántsem szerepeltethető az igazi olajfa őseként. Az említett tájakon diszoló olajfaerdőket ugyanis a nemes olajfakkal csupán atyafiságban álló Olea chrysophlea alkotja, a mely több jellemző tulajdonságánál fogva az Olea europeától és az Oleastertől egyaránt eltér olyannyira, hogy ezeknek őstörzseként szóba se jöhet. A mai kulturoolajfák igazi őshazája Sziria és Örményország Előázsiaiában. A nemes olajfák Örményországból kiinduló földrajzi tovaterjeszkedésének természetes irányvonalán kívül, e föltevésnek igazat ad az összehasonlító nyelvészet is. Az örmény nyelv ugyanis az olajfát ősidők óta ceg-nek nevezi; a vele szomszédos, részben nyelv- és fajrokon arab és feníciai nyelvjárás pedig ceid-nek; sőt az egyiptomi ősrégi feliratok is tet-nek és tset-nek mondják azt.

Az Armenia, Arábia és Feniciával összeköttetést fentartó Egyiptomban a feltárt leletek tanúsága szerint az olajfa és bogyóterméke már 4000 évvel Kr. születése előtt ismert volt ott. Az ókori részben egykoru írók közül Theophrastos az olajbogycót mint egyiptom egyik legtöbb hasznat

Rapható a Kodolányi-féle GAZDASÁGI ZSEBNAPTÁR

a GAZDASÁGI LAPOK kiadóhivatalában
Budapest, VIII., József utca 15.
Ára 2 K 80 fillér, ajánlva 3 K 15 fillér

hajtó gazdasági termékét említi. Az olajerdők Egyiptom egyik szárazabb jellegű tájain, tehát a Nilus nedvdusabb völgyétől mintegy 30—50 kilométernyi távolban ma is elsőrangú kultiválás tárgyát képezik. Az elfayumi hirneves 2000 évesnek tartott, tehát ősrégi olajfák a görög-római kor ikején ültetett példányok voltak; tehát a Ptolámeus királyok s utóbb Antonius és Cleopatra idejéből eredhetnek.

Az ó-szövetség könyvében a zsidó népnél ismételt szerepel a már említett ceit, vagy zait elnevezésű olajfa. Noé galambja zöldelő olajágot hoz csőrében. A fáraók olajbogyóban szedték az adót a zsidó néptől. Az ó-korban leglátogatottabb volt a tyrusi olajvásárok Palesztina olajsziurte vidékén. A királyokat, főpapokat, hadvezéreket ősidőktől logva keresztény valláshoz hasonlatos és ma is használatos szertartásaig, általában olajjal kenték fel. A csereforgalom idején az olajbogyó a forgalmi készpénzt helyettesítette; tehát válságos olaj — valuta — egysegként szerepelt. Salamon király világhírű templomának építő munkása is olajbogyóval fizették.

Görögország a trójaiaktól vette át az olajtermelés kultuszát. Ezt igazolja az egyes trójai leleteken kívül az a körülmény is, hogy a Tróját ostromló hős Akhilles pajzsára vésett különböző nevezetesebb gazdasági növények sorából éppen csak az olajfa hiányzik. Az olajbogyó általános elterjedésétől görög földön, Herodotos emlékezik meg elsőben. A görög gyarmatosok aztán meghonosították a mai olasz-spanyol királyságok területén; utóbb pedig Massilla, vagyis a mai Marseille megalapításakor Délfranciaországban is. Ez az utóbbi vidék nizzai és aixi első minőségű csemege és egyéb finom olajtermékei révén óriási lendületű olajiparával ma is versenyen kívül áll. Az olajpiacokon forgalomba lévő legfinomabb olajminőségek ma is Délfranciaország olajtermő vidékeinek piacáról kerülnek az olajértékesítéssel és finom olajok feldolgozásával foglalkozó ipar és egyéb áruvállalatok kezébe. (Folytatjuk.)

A mogyoró.

A most dúló világháború fájdalmas árnyoldalai mellett bizonyára kárpótolni fog bennünket, legalább részben, az a tömérdek tapasztalat, a mit szerezni alkalmunk nyílik. Legszenbetűnőbb lesz mindenesetre annak a ténynek a megállapítása, hogy a jövőben önállóknak kell lennünk; önállóbbaknak, mint most, különben a mi tejjel-mézzel folyó kanaánunkban éhen pusztulunk. Ez pedig borzalmasságánál sokkal szegényletesebb lenne, mert nekünk semmiért sem kellene a szomszédokhoz fordulni: mindenünk megterem itthon. Reméljük, hogy most utóljára bosszulja meg magát a magyar nemtörődömség és a jövőnek olyan széles perspektívája nyílik számunkra, a mi nemzetünket naggyá, gazdaggá, erőssé és félelmetessé fogja tenni.

Ha a külkereskedelmi statisztikát végig böngésszük, szomoruan fogjuk látni, hogy éppen olyan terményekért adtuk ki százezreket, melyeket itthon is könnyű szerrel tudtunk volna előállítani. És azok kapták ezt a sok pénzt, a kik most fegyvert fogtak ellenünk. Hogy többet ne említsék, Olaszországot úgy szólván mi tartottuk fenn, mi voltunk az éltető lelke. Franciaország gazdagodásához igen sok pénzzel járultunk; a Balkán-államok legtöbbjének mi közvetítettük kereskedelmét, a nélkül, hogy a legkisebb hasznot is láttuk volna. Igyekezzünk tehát a magunk lábán megállni és magunkat gazdagítani.

A sok és nem eléggé megbecsült termény közé számíthatjuk a gyümölcsöt és ennek különösen egyik-másik nemét. Példának a diót, mogyorót, gesztenyét említem meg. Mennyi pénzt adunk ki ezekre, holott némi türelemmel, áldozattal és szakértelemmel hazánk egyes vidékeinek felvirágoztatását tudnók előmozdítani!

A felemlített gyümölcsnekem közül a mogyoró igénytelensége dacára a legkevesebb figyelemre méltott gyümölcs. Pedig az 1912-ik évi feldolgozott statisztikai adatok szerint:

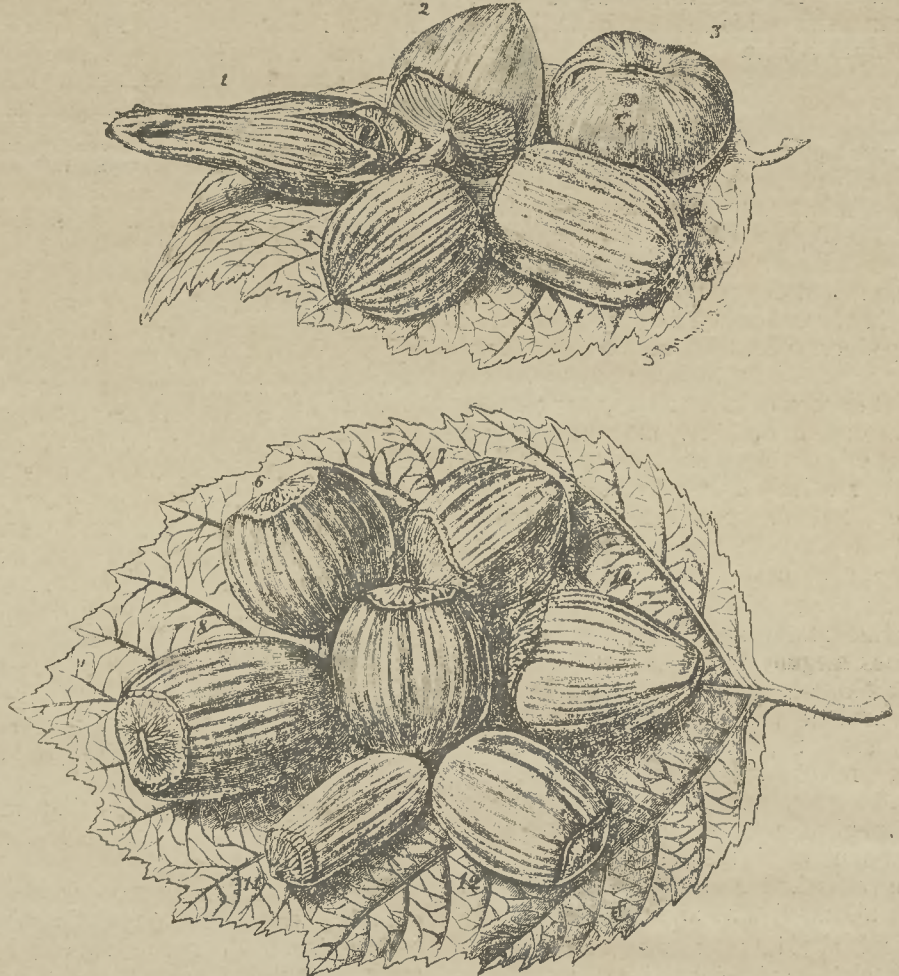
		értékben
Ausztriából behoztunk	4665 q t	699,750 K
Németországból	101 »	14,544 »
Olaszországból	2118 »	402,420 »
Más államokból	2839 »	441,806 »
Összes behozatalunk	9723 »	1,558,520 »
inig egész kivitelünk	82 »	4920 »

tett ki, végeredményben kiadtunk 9641 q-ért 1,553.600 »

Ha összehasonlítjuk a mi általunk eladott mo-

gyoró árát a behozott árával, eredményül azt kapjuk, hogy míg mi q-ént csak 60 K-t vettünk be, addig a külföldi áruért 150 K-t fizettünk.

A mogyorót úgy a gyümölcsstermelő, mint a tájkertész nagyon jól felhasználhatja. Az előző gyümölcsösöknek fa-közeit hasznosíthatja vele; míg a tájkertész az egyes fajták levélzetének szinpompájával, vagy a fa szép alaku növekedésével ékesíti parkját. Egész Európában elterjedt, sőt egyes helyeken vadul fordul elő. Cserje vagy harmad- esetleg másodrendű fa, amely a mocsaras, vadvises helyek, igen kötött agyag és száraz homoktalajok kivételével mindenütt diszlik. Legjobban érzi magát nyirkos, televényes u. n. erdei talajban, félárnyékos fekvésben. Erdély hegyes, hűvös és csapadékos vidéke — s e szerint csaknem Erdély nagyobb része — igen jó jövedelmet adna mogyorótermésből. Vizmosásos partok, árkok, ritkás fák alja, garádok, vasuti töltések mind mogyorónak való helyek. Gyümölcsén kívül rőzsét, abroncsfát, guzsfát ad mellékterményül. Szene a löporgyártásnál bir fontossággal.

2-ik ábra. 1. Fehér Lambert-mogyoró, 2. Hallei óriás-mogyoró, 3. Római mogyoró, 4. Fichtwerderi zelli-mogyoró, 6. Burchardt, zelli-mogyoró, 7. Szegletes barcellonai-mogyoró, 8. Gubeni barcellonai-mogyoró, 9. Landsbergi hosszú-mogyoró, 10. Band-féle mogyoró, 11. Spicota, 12. Wally-féle nagy zelli mogyoró.

Himvirágai a tavalyi vesszőn, mint hengeres barkák jelennek meg, melyek februárban vagy márcziusban, jóval kizöldülés előtt porzanak. Termése, a kupacsba burkolt makk, kettesével, hármassával ül a vesszőn.

A mogyorócserje kezdetben alig növekedik néhány centimétert, 5—6 éves korában azonban neki buzdul. Karógyökere nem megy mélyen a földbe, helyette azonban bőven fejlődnek az aránylag sekélyen elterülő oldalgyökerek.

Szaporítása magról, töltögetés, bujtás, gyök-sarjak vagy oltás útján történik. Magvetéssel fajtaazonosságát türethetően megtartja, sőt a legtöbb esetben az anyanövénynél értékesebb fajták keletkeznek. Leggyakrabban töltögetés és bujtás a szaporítási módja.

Ma már az elkényesedett izlés nem elégszik meg a közönséges mogyoró apró termésével, hanem a gyümölcs nagysága, a mag ize és — színe tekintetében bizonyos követelményeket ir elő. Jó fajtól vagy fajtától megkivántató tulajdonságok a fagy iránti ellentálló képesség, a bő termés és a nagy, vékonyhéjú, telt belü gyümölcs.

A mogyorócserje évenkénti gondozása nem kíván sok és nehéz munkát. Ültetéskor minél nagyobb gödörbe tesszük, annál vigabban ered meg, annál előbb fordul termőre és annál szebb termést ad. Későbbi gondozása a talaj porhanyításából, a fiatal gyökérsarjak gyakori eltávolításából áll. Minden 10—15-ik évben tanácsos a gyökérnyakig megifjítani, bár ezzel a cserje 3—4 évig meddő marad. Évenként a sűrűsödést előidéző vesszőket eltávolítjuk.

A mogyorót teljes megérésével — ha a kupacsból a termés kiesett — összeszedjük és szellős, esőtől védett helyen kitergetjük. Ha féleretten — mikor kupacsba megbarnult — szedjük a cserjéről, utóérésre és száradásra szintén kitergetjük. A nedvesen kupacsba rakott vagy zsákba eltett mogyoró magva erjedésnek indul és úgy nyers fogyasztásra, mint háztartási célokra alkalmatlanná válik.

A mogyorónak három főfaja van, a Zelli, a Lambert és a közönséges. A zelli mogyoró burokja, kupacsja kisebb, mint maga a termés, úgy, hogy a mogyoró egészen kint ül; a Lambert-fajnál viszont a kupacs a mogyorónál jóval nagyobb (szakálas), a közönséges mogyoró burokja pedig éppen betakarja a termést.

Fajai közül említést érdemel továbbá a török mogyoró (levánti, bizanti- vagy fái mogyoró), Corylus Colurna, mely nálunk csak héjat ad, termést azonban nem. Törökországban kereskedelmi és kiviteli cikket képez: 20 m. magas fává is megnövekedik s 100 évnél magasabb kort is elérhet. Igen szép két példányt látni be-

lőle Diós-Győrön, Mátyás király egykori vadász lakának udvarán.

Helyénvalóbb lesz, ha a három főfaj közül néhány szóval jellemezzük a leghasználhatóbb fajtákat. Megjegyezzük előre, hogy a felsorolással nem akarjuk azt mondani, hogy ezeknél jobbak nincsenek; korántsem. Ezek csak a régebbi idők óta bevált fajták, a mi azonban nem zárja ki azt, hogy a legutóbbi évek produktumai több jelesebb tulajdonságot ne egyesítsenek magukba.

A 2-ik ábra 6. számú mogyorója a Burchardt zelli-mogyoró. A mogyoró-fajták közül könnyen felismerhető jellegzetesen vízszintesen növekedő ágairól. Termése nagy, egyenként ül a vesszőn, de gyakran 5-ös csoportokat is alkot. Szélesebb oldalról nézve kerek-, keskeny oldalról nézve pedig tojásformát mutat. Világosbarna, sötétebben sávozott héja kemény, belsejét a mag teljesen kitölti. Cserjéje bőtermő; gyümölcse szeptemberre érik. Burokja nem fedi be teljesen a termést; abból valami kis részt csupaszon hagy.

A Fichtwerderi zelli-mogyoró alakját a 2-ik ábra 4 képe mutatja. A gyümölcs nagy, szabályos alaku, legtöbbször egyenként található, elvéve párosával. Szélesebb oldalán nézve ovális, keskenyebb oldalán hegyes tojásalaku. Sötétbarnán csikolt, fénylő héja vékony, telt belü. Kopánsa alig valamivel hosszabb, mint a termés. Bőtermő cserjéje erőteljes növekedésű és sokáig terem rendszeresen.

A Gubeni barcellonai-mogyoró (2-ik ábra 8) közepes nagyságú, tojásdad, barázdált, egyen-

ként vagy legfeljebb négyesével helyezkedik az ágon. Szélesebb oldaláról fordított tojásalak, keskenyebb oldala ellipszis. Sötétsárga, barna vonalakkal árnyékolt vékony héja nem mindenkor telt, de bele egyébként jóízű. Paizsa magasan boltozott. Érése szeptember végére esik. Fája erőteljesen nő felfelé, termékeny és edzett, éppen ezért mély rétegű, jó erőben levő talajt kíván.

Erős növekedésű, igen nagy gyümölcsű mogyorófajta a *Gunslebeni zelli-mogyoró*, melynek alakját a 2-ik ábra 5 képe mutatja. Cserjéje felfelé törekszik, edzett és rendkívül bőtermő. Gyümölcse 1—6-osával csoportosul a vesszők; szélesebb oldalán ovális, riikán fordított tojásalakú, keskenyebb oldala csaknem gömböt mutat és hegyesen végződik. A világosbarna gyümölcsöt nem tölti ki teljesen a kellemes ízű mag.

Általánosan kedvelt és elterjedt fajta a *Hallei óriás-mogyoró* (2-ik ábra 2.). Érés ideje szeptember végére esik. Termése nagy vagy igen nagy, egyenként vagy párosával jelenik meg; rövid kupos világos sárgásbarna színű, paizsa nagy és lapos. Magva nem tölti ki teljesen a héjat, kellemes, jóízű. Cserjéje erőteljesen és magasra növekedik, későn virágzik, igen bőven termő. Minden tekintetben megérdemli a termelést.

Érdekes alakú a *Landsbergi hosszú-mogyoró* (2-ik ábra 9.), a mely nagy vagy igen nagy, szélesebb oldaláról nézve elliptikus, keskenyebb oldaláról tojásformájú. Világosbarna héja vékony, hegye zöldes árnyalatú; legtöbbszörre telt belü. Korán, szeptember elején érik. Cserjéje erőteljesen növekedik és kielégítően bőtermő.

Erőteljes, jóerőben levő talajt kíván a *Római mogyoró* (2-ik ábra 3.), mely egyébiránt rendkívül bőven termő. Gyümölcse nagy vagy igen nagy, szélesebb, mint magas, világosbarna színű; kellemes édes ízű magva teljesen kitölti a magházat. A burok teljesen betakarja a gyümölcsöt, éréskor azonban visszahajlik. Szeptember első felében érik.

A *Szegletes barczellonai-mogyoró* (2-ik ábra 7.) nagy, teltbelű; szélesebb oldalán nézve fordított tojásalakú, keskenyebb oldaláról tekintve hordázottsága miatt három- vagy négy-szegletű. Héja vastag és kemény, fénylő, világosbarna, sötétebb színnel sávozott. Burokja igen nagy és harangalakúan borítja a mogyorót. Cserjéje erőteljes növekedésű, igen bőtermő és korai.

A zelli-mogyorók közül végül említést érdemel a *Wally-féle nagy zelli-mogyoró*, mely egyenként vagy párosával terem. Nagy gyümölcse szélességében elliptikus, keskeny oldaláról fordított tojásalakot mutat. Sötétebben sávozott világosbarna színű gyümölcsének paizsa kissé boltozott. Korán érik. Cserjéje erőteljesen és felfelé növekedik, edzett és termékeny (2-ik ábra 12. kép).

A mennyiben a Lambert-mogyorók inkább olajnyerésre valók, mint fogyasztásra, közöttük kevés említésre méltó fajta akad. Két fajta ismertetésére terjeszkedünk csupán ki s ezek egyike a *Band-féle* (2. ábra 10.). Szeptember végén érik. Nagy gyümölcse szélesebb oldalán kerek, keskeny oldalán hegyezett tojásalakú képet mutat, vékonyhéjú, telt belü, paizsa kereken boltozott. Burokja szorosan a mogyoróra simul. Cserjéje mérsékelt növekedése dacára igen bőtermő. Erőteljes talajt és védett fekvést kíván.

Másik említésre méltó fajta a *Fehér Lambert-mogyoró* (2. ábra 1.). Ez is, mint a Lambert-mogyorók általában, gyenge növekedésű, egyébként bőtermő, azonban szigorubb hidegek iránt érzékeny. A mogyoró legtöbbször csoportosan fejlődik, vékonyhéjú, telt belü. Paizsa magasan boltozott. Burokja csaknem kétszer olyan hosszú, mint maga a gyümölcs és ehhez szorosan hozzá simul, annyira, hogy még értével sem hull ki belőle a mogyoró. Érés ideje augusztus derekára esik.

Inkább gyűjteménybe való fajta végül a *Corylus Spicata*, mely bőtermő tulajdonságán kívül csak cserjének vig növekedésével tűnik ki.

A közönséges mogyorók kiterjedtebb természetével annyiból nem érdemes foglalkozni, mert azok apró termése vagy egyáltalában nem, vagy alig értékesül.

Ferenczi Endre.

KÖNYVISMERTETÉS.

A m. kir. gazdasági felügyelők, a m. kir. szőlészeti és borászati felügyelők és a gazdasági tudósítók előjegyzési naptára 1916. évre megjelent a földművelésügyi minisztérium kiadásában. Tartalmazza a mezőgazdasági statisztikai szolgálat határidőjegyzékét, mely szerint a földművelésügyi minisztérium statisztikai ügyosztályának munkaprogramja értelmében az 1916. évben a következő jelentéseket fogják közzétenni:

Márczius 18-án: Az áttelelésről.

Április 15-én: A vetések állapotáról.

Május 6-án: A vetések állapotáról.

Május 20-án: A vetések állapotáról.

Junius 3-án: A négy főkalászos első osztályozásáról.

Junius 17-én: A négy főkalászos második osztályozásáról.

Julius 1-én: A kenyérmagvak első számszerű becsléséről.

Julius 15-én: A kenyérmagvak második számszerű becsléséről és a tengeri, burgonya és czukorrépa osztályozásáról.

Julius 29-én: A négy főkalászos számszerű becsléséről és a három mellékezők osztályozásáról.

Augusztus 12-én: Ugyanerről.

Augusztus 26-án: A három mellékezők első számszerű becsléséről.

Szeptember 9-én: A négy főkalászos cséplési

eredményéről és a három mellékezők számszerű becsléséről.

Szeptember 23-án: A három mellékezők számszerű becsléséről.

Október 7-én: Ugyanerről.

Október 21-én: A gyümölcstermelésről.

November 11-én: Az őszi vetésről.

Kérdések és feleletek.

Kérdés. *Árpavetés ideje.*

Talajom fekete homok, a sok esőzés dacára sem ragadós, ősszel meg volt szántva, jó trágyaerőben is van. Szeretném mielőbb elkezdni a vetést, mert kevés az igám, azért tisztelettel kérem velem tudatni, hogy tavaszi árpát lehet-e már most vetni minden nagyobb veszély nélkül? Előre köszönöm a választ.

N. A.

Felelet. *Szükséges-e a gyümölcsfákat metszeni?* című kérdésre.

Kérdéstevőnek elméletben igaza van, mikor olyan módot keres, mellyel a fákat meg akarja kímélni attól, hogy fölösleges hajtásokat neveljen, mert hisz ezek ugyanis el lesznek távolítva s így a felnevelésükre fordított tevékenység és anyag kárba vész. Ez az okoskodás azonban csak elméletben válik be s a gyakorlatban — habár nem kivihetően is — szóba sem jöhet. A gyümölcsfák metszését illetőleg bátran tart-hatjuk magunkat ahhoz a közismert mondáshoz, hogy »a hol a tulzás kezdődik, ott végződik az erény«. A tulzásba vitt metszés éppen olyan helytelen, mint a metszés teljes mellőzése. Fia-tal fákat metszés nélkül felnevelni csaknem lehetetlen s ha a törzsön nem engedünk „feles-leges hajtásokat keletkezni“ akkor a fa fejlődésével nem is leszünk megelégedve, sőt bátran merem állítani, hogy sok fajnál nem is fogunk szép, egyenes törzset nevelni. Ugyanis ezen a törzsön levő „felesleges“ hajtások, melyeket a kertész törzserősítő hajtásoknak nevez, rendki-vül mód fokozzák a törzsek vastagodását. Né-mely fa természeténél fogva hajlik az elsűrűsödés-re. Ezeket okvetlen ritkítani kell. S vajjon meg lehet-e ujtani az elvénült, régi gyümölcs-termő szerveket metszés nélkül? Csak ez a né-hány példa is élénk bizonyosságot tesz a metszés-szükségességéről. E mellett azonban kérdéstevőnek is igaza van abban, hogy a valóban »felesleges« hajtások keletkezését czélszerű meggátolni. Főleg teljesen kifejlett fáknál. Azon-ban ezt is csak metszéssel lehet elérni, még pe-dig legjobban az u. n. zöldmetszéssel, mely voltaképpen a hajtások visszacsipéséből áll. A fejlett sorban levő fákat így gyümölcszervek nevelésére ösztönözzük s így azok termékenysé-gét fokozzuk. De tulzásba e téren se szabad menni, mert akkor, ha a fát a hajtások nevelésében teljesen meggátoljuk, magunk idézzük elő a fák idő előtti megvénülését. Tartsuk meg tehát itt is — mint lapunk homlokán olvasható — a helyes arányokat.

Balogh Bálint.

A világháború nemzetgazdasági jelenségei Európa kiéheztetésével.

Irta: Löherer Andor.

A kapitalisztikus termelés.

Az 1850 és 60-as években Anglia volt az egyetlen ipari kapitalista állam, azóta Németország, Amerika, Franciaország és Japán is ilyen kapitalista államok lettek. A centralizáció, akkumuláció, szocializálódó tőkés gazdaság fejlődése szembeállít. Anglia ipari kapitalizmusával, gyarmati politikájával lett tengeri világhatalommá, azután pedig a világpiacurává. Óriási vagyonokat szerzett és harácsol, mert a piac rendelkezésére állott. Áruít monopolisztikus áron birta értékesíteni. Ez nagy jövedelmeket, nagy hasznokat és végre garmadákra menő aranyat és kincseket biztosított számára. A múlt század 70-es évéig tartott korlátlan uralma a világpiacra. Németország és Amerika ekkor kezdtek az ipar terén erősödni, főleg, a mikor a védővámokat alkalmazzák. A vám által biztosított nagyobb hasznót teljesen kihasználják, mert a vámterületen belül a verseny nem szorította le az árakat. A nemzeti vagyon így gyarapodott szemlátomást. A stabilitás így biztosítva volt. A gyári nagytermelők, mint nagytőkések kellően gondoskodtak erről, mert kartellbe léptek, a kisebbeket csatlakozásra kényszerítették, vagy a versenyük által távolították el utjukból és így biztosították maguk részére a termelés monopoliumát is.

Az állam védte, támogatta ezen működésüket. Az állam gondoskodott biztonságukról. Nagy hitelezők, tőkéknek egyik részét a nagy vállalatok részére állandóan lekötötték. Így lettek ezek, azután a bankok is, szóval a nagytőke, nemcsak hitelezői a nagy vállalatoknak, de részesei is és így váltak nagy tőkék produktív tőkéké. Az ilyen üzemmóddal arányban nőtt a tőke koncentrációja is. A hitel források ezeknek mindenütt elsősorban állottak rendelkezésükre.

A kartellek, egymást is támogatva, hamarosan urai lettek a kapita-

lisztikus gazdaságnak. Ennek a megnagyobbodott termelésnek mindig nagyobb és nagyobb és egyformán biztosított piacra volt szüksége; mert a nagy üzemnek nagy- és tömegtermelését csak a nagy piac vehette át, csak ez szivhatta fel, hogy a nagy tömegtermelés valóban haszonnal is járjon.

A védővám biztosította eme állandó hasznót a kartelleknek.

A minél nagyobb vámterület és minél nagyobb fogyasztási piac teremtésének vágya és szüksége innen ered.

Anglia ezért akarná gyarmatait egyetlen, szorosan hozzá fűzött vámterületben egyesíteni. Németország pedig bizonyos versenyképességében, ezért propagálta a közép-európai vámszövetséget.

Az államok életszükséglete azonban hangosan követelte a jobb megoldást.

Németország népessége 1870 óta 1910-ig 41 millióról 65 millióra szaporodott; ezen szaporodása teszen 0.58%-ról 1.36%-ot; s tíz év óta átlag 800 000-re megy a szaporodása.

Anglia pedig 32 millióról 45-re emelkedett s tíz év óta átlag 350 000 lélekkel. Kinek kell tehát inkább a nagyobb megélhetési terület?

A külkereskedelem fejlődése tett 1887-től 1912-ig, tehát az utolsó 25 év alatt a gyarapodás Franciaországban 98.1%-ot, Angliában 113.1%, Amerikában 173.3%-ot, Németországban 214.7%-ot.

A világ összes be- és átviteléből esett:

	1904-ben	1907-ben	1910-ben	1912-ben
Franciaországban	8.7%	7.9%	9.4	9.0%
Amerikára	9.8%	10.4%	9.5%	9.9%
Angliára	18.0%	17.7%	16.9%	16.6%
Németországra	11.7%	12.7%	12.0%	12.9%

Vagyis Franciaországé és Amerikáé majdnem változatlan maradt, Angliáé csökkent, Németországé emelkedett.

(Folytatjuk.)

HIREK.

A m. kir. minisztériumnak 265/M. E. 1916. számú rendelete az ellenséges államokból származó áruk behozatalának és átvitelének korlátozásáról. A magyar kir. minisztériumnak az 1915. évi november hó 23-án kelt 4191—M. E. számú rendeletével módosított és 1916. évi január hó 8-án kelt 26—M. E. számú rendeletével kibővített 1915. évi május hó 15-én kelt 1697—M. E. számú rendelete, mellyel az Ausztria-Magyarországgal hadiállapotban levő államokból vagy azok gyarmataiból és védterületeiről származó egyes áruk behozatala és átvitele megtiltatott, az osztrák cs. kir. kormány-ny l egyetértve kiterjesztetik a következő árukra:

A vámtarifá száma:	Az áru megnevezése:
8	sáfrány
12	narancs
14	datolya
15	ananász
40	szarvasgomba
132. b.	kápri
394. a. 2 (és b. 2.)	kőtáblák márványból és alabástromból.

Ez a rendelet azonnal hatályba lép.

Budapest, 1916 január hó 19-én.

Gróf Tisza István s. k.,
m. kir. miniszterelnök.

A m. kir. minisztériumnak 322—1916. M. E. számú rendelete, a tengeri készletek forgalombahozatalának újabb szabályozásáról. A m. kir. miniszterium a háboru esetére szóló kivételes intézkedésekről alkotott törvényes rendelkezések alapján a következőket rendeli:

1. §. Az 1916. évi január hó 23. napjától kezdve tengerit kizárólag csak a közszükségleti célokra való bevásárlással megbízott Hadi Termény-részvénytársaság, illetőleg a társaság részére annak bizományosai vásárolhatnak.

2. §. A tengeri eladása iránt kötött azok a szerződések, a melyek a 89.900—eln. 1915. szám alatt kiadott földmivelségi miniszteri rendelettel (l. a Budapesti Közlönynek 1915. évi december hó 11. napján megjelent 286. számában) elrendelt bejelentésben eladottként feltüntetett készletekre vonatkoznak, hatályban maradnak. A bejelentés megtétele előtt eladott, de a bejelentésben eladottként fel nem tüntetett mennyiségekre vonatkozó adásvételi szerződések, a mennyiben még teljesítve nem lettek, hatályukat veszítik.

A jelen §. rendelkezései nem érintik a Hadi Termény-részvénytársaság vagy bizományosai által közszükségleti célokra történt vásárlásokat.

3. §. A ki tengerit a jelen rendelet ellenére vásárol, árusít vagy a jelen rendelet ellenére egyébként forgalomba hoz, az, a mennyiben cselekménye súlyosabb büntetőrendelkezés alá nem esik, kibárgást követ el és két hónapig terjedhető elzárással és kétezzer koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Arra a készletre, a melynek tekintetében a kihágást elkövették, a rendőri büntetőeljárás során elkobásnak van helye. Az elkobzott készlet értékének egy ötöde a feljelentőt illeti, többi része a felmerült költségeknek levonásával a rokkant katonák segélyalapja javára fordítandó.

E kihágás miatt az eljárás a közigazgatási hatóságok, mint rendőri büntetőbíróknak, a székesfehérvári államrendőrség működési területén pedig a m. kir. államrendőrségnek hatáskörébe tartozik.

4. §. A Hadi Termény-részvénytársaság által közszükségleti célokra vásárolt tengerikészletekért az eladónak a készlet őrzéséért és gondozásáért a 3511—1915. M. E. számú rendelet 3. §-ában meghatározott díj jár.

5. §. A jelen rendelet a közszükségleti célokra történt igénybevételek (requirálások) hatályát nem érinti.

6. §. Ez a rendelet kihirdetésének napján lép életbe. Hatálya Horvát-Szlavonországra nem terjed ki.

Budapest, 1916 január 21. napján.

A földbérlo-szövetkezetek jövője. A háboruval kapcsolatban tudvalevően felmerült az a gondolat, hogy a földmivelő-elemnek bérleti és szövetkezeti alapon kellene a gazdálkodást lehetővé tenni. A nagybirtokosok egyrésztben már meg is van a hajlandóság erre a megoldásra, csupán azt a megfelelő formát kellene eltalálni, a mely a nagybirtokos és a bérlo-szövetkezet egzsztencziáját egyaránt kielégitené. Ez a kérdés most a Somogy megyei Hitelszövetkezetek Szövetségének a közgyűlésén is fölmerült, a miről kaposvári tudósítónk a következőt jelenti:

A Makfalvay Géza főispán elnöklésével tartott szövetkezeti közgyűlésen Keresztes Pál tótszentpáli plébános a plébániájához tartozó földmivelők által alakított földbérlo-szövetkezetről tartott érdekes előadást. Meskó Pál az előadót úgy üdvözölte, mint a bérlo-szövetkezet megteremtőjét s hivatkozott arra, hogy a Magyar Gazdaszövetségnek is régi programja a szövetkezeti földbérletek szervezése. Az eddigi tapasztalatok alapján a földesurak egész nyugodtan adhatnák át birtokuk egy részét földbérlo-szövetkezetek kezelésébe, különösen, ha hitelszövetkezet áll a hátuk mögött, miután így minden kockázat ki van zárva. A Gazdaszövetség nem a szabadgon-

dolkozók demagóg birtokpolitikáját akarja megvalósítani, de azt akarja, hogy a nem házilag kezelt s önkéntesen bérbeadott birtokokat első sorban földmivelők vehessék bérbe, ha erre reflektálnak és ha megfelelő bért fizetnek. Ily módon lehetne csak igazán szaporítani a jómódu kisbirtokos-családok számát. A háboru tapasztalatai is mutatják, hogy földmivelőnépünk erkölcsi, fizikai és gazdasági erejére az országnak nagy szüksége van. A somogy megyei hitelszövetkezetek megteremtői a magyar rochedeali takácsoknak nevezhetők, mert Pest és Nyitra vármegyék mellett ők voltak a legelsők s a legmunkásabbak a szövetkezeti földbirtokpolitika szervekedése terén. Brüller János indítványára a közgyűlés elhatározta, hogy az előadónak köszönetet mond a tótszentpáli földbérlo-szövetkezetről tartott előadásáért és azt kinyomatja. Ezután Kovács Pál, a csurgói tanítóképzőintézet szaktanára tartott előadást a gyümölcsstermelésről. Kiemelkedő pontja volt a közgyűlésnek Jantsits Endrének az a bejelentése, a mely szerint a rokkant katonáknak szövetkezeti tisztviselőkké leendő kiképzése van tervbe véve, s e célra már a megfelelő fedezetet is biztosították.

80 koronás tavaszi vetőmag. A „Somogy vármegye“ című lapban olvasunk hírdetést, hogy egy uradalom 80 K-ért ad a vevő zsákjában tavaszi buzavetőmagot a vasutalmáshoz szállítva. Akadt tehát egy gazda, aki a felülről mutatott példán okulva, olyan árt kér tavaszi buzájáért, a melyet bátran lehet tulajdonosnak mondani, ha a közérdeket tartjuk szem előtt, hogy minél nagyobb terület legyen tavaszi buzával bevetve. De mi a gazdát a nagy árszabásért nem is okoljuk, hiszen látja maga előtt a

Haditermény-Részvénytársaságot, a mint egyik kézmozdulatával 32 K-ért lefoglalja a buzát. másik kézmozdulatával valakinek javára írja 50 K-ért. Kik és mennyit keresnek ennél a fáradság és rizikó nélkül véghezvitt tranzakciónál, nem kutatjuk, de bizonyos, hogy rossz vért szül azok előtt, a kik az egésznek lefolyását maguk előtt látják. Nem csoda tehát, ha valamely gazda, a kinek talán kitűnő minőségű és minden tekintetben megbízható tavaszi buzavetőmagja van, jogosnak itéli maga számára a 80 K-ás ár megállapítását. A baj forrása a példaadásban van.

Franciaország mezőgazdasága. A francia földmivelségi minisztérium jelentése szerint 1915-ben a burgonyából (1.3 millió hektár területen) 45.3 millió, a kalarábéból (146.946) 11.8 millió, a káposztából (203.961) 27.2 millió, a cukorrépából (82.036) 7.5 millió, a takarmányrépából (550.965) 71.50 milliót, a szénából és zöldtakarmányból (8.52 millió) kétszázhat millió q volt a termés eredménye. Szembeállítva az 1915. évi (és az 1914. évi) adatokat, az 1913-dik évi kimutatással, azt látjuk, hogy a terület 9.4 (5.1) %-kal csökkent, míg a termés eredménye a burgonyánál 33.4 (11.8), a kalarábénál 31.5 (9.4), a káposztánál 34.3 (9.4), a cukorrépánál 74.6 (36.9), a takarmányrépánál 43.2 (15.6), a szénánál és zöldtakarmánynál 16.1 (8.6) %-kal kisebb. A mi a cukorrépa területet illeti, érdemesnek tartjuk külön is följegyezni, hogy 1914-ben 113.880, 1913-ban pedig 249.439 hektár volt a terület.

Kanada termése. Angol forrásból eredő jelentések rendkívül kedvezőnek tüntetik föl Kanada 1915. évi termését. Ezek szerint Kanada ama vidékein, a melyek a gabonatermelés nézőpontjából leginkább figyelembe jöhetnek, sokkal kedvezőbb volt a termés, mint az előző években. A „Northwestern Grain Dealers Association“ például, (1000 bushelben kifejezve) az 1915. évi buzatermést 307.230 (1914-ben 104.031), a zabtermést 389.000 (162.460), az árpatermést 39.202 (22.690), a lenmagtermést 2250 (4000) bushelre becsüli.

Montenegró mezőgazdasága. Montenegró 900.000 hektárnyi területéből mindössze 7000 hektár áll mivélés alatt. A „termés“ 7000 q buza, 3000 q zab és 40.000 q tengeri szokott lenni hozzávetőleg. A lakosság mintegy negyedik millió, ennél fogva egy lakosra évenként körülbelül három kiló buza és 17 kiló kukoricza jut, a mi persze még e földhöz ragadt szegény népnek is kevés. Az évi import körülbelül 10.000 q zab, 80.000 q tengeri, 5000 q rizs és 50.000 q liszt között mozog. Béke idején a kukoriczát jobbra Magyarországból viszik.

Görögország termelési viszonyai. Görögország területe alig valamivel több, mint Magyarország egyegyed része. Ennek is alig 22%-a szerepel gazdaságilag megművelt területként, viszont aztán elég tekintélyes a hegyvidéki legelők és rétek kiterjedése. Állati takarmányban tehát nincs hiány, ellenben lisztészégetének több mint 80%-át kénytelen külföldről beszerezni. Főtermékei: dohány, bor, olajbogyó és legkivált a mazsolaszőlő, a mellyel békes időben, ugyszólván az egész világgiazzat ellátja. Ugartartás, külterjes gazdálkodás, gazdasági géperő és a műtrágyázásnak teljes hiánya teszik azt, hogy az a 22%-nyi megművelt terület sem ad kielégítő hozamokat. Az országnak egyébként legtermékenyebb része Thesszália s annak a háborus forgatag központjába került fővárosa, Szaloniki, a szomszédos völgyekkel.

A műtrágya maximális ára. Berlinből írják: Az imént életbeléptetett árszabályozás folytán a szuperfoszfát maximális ára a foszforsavtartalom szerint kg.-kint 58—76 pfennig között változik. A kénsavas ammóniákkal kevert szuperfoszfátnál a vízben oldható foszforsav árat kg.-kint 60—76, az ammóniák-nitrogén árat 210 pfennigben maximálták. A kénsavas ammóniából a közönséges áru (25% ammóniák) 148—150, a nátrium ammónium szulfát 148—149 pfennig kg.-kint.

Kiviteli tilalmak. A kormány megtiltotta az aszbeszt és aszbesztárak (az aszbeszt-cementpala kivételével), grafit, grafitból készült olvasztótégelyek cserepei, kaolin, ázalagföld, chamotte, magnezit, nyers vagy égetett magnezittégla, chamottetégla és egyéb tűzállótégla, műszaki czikk, továbbá minden kénvegyület és az összes kénsavas, kénessavas és alkénessavas sók kivitelét.

A Pénzüntézeteki Központ megalakulása. Illetékes információ alapján jelenthetjük, hogy a Pénzüntézeteki Központról szóló törvényjavaslat mostani képviselőházi tárgyalásának befejezése után és a szentesítés után gyorsan meg fog valósulni, illetve a Pénzüntézeteki Központ megalakulása gyorsan be fog következni. A Pénzüntézeteki Központ szervezésének munkája, az elnök és vezérigazgató feladata lesz, a kinek személyére nézve a döntés a törvényjavaslat tárgyalásának befejezése után fog elkövetkezni. Az elnök és vezérigazgató megszervezésén az intézetet, annak alakuló közgyűlése kerül napirendre. Ilyformán a Pénzüntézeteki Központ felállítása rövid idő alatt, legkésőbb 1—2 hónapon belül be fog következni.

A husvétii liszt forgalombahozatala. A zsidó vallású lakosság ez évi hó április második felében tartja meg nyolez napig tartó husvétii ünnepét és ez alkalommal fogyasztja az ugynevezett laskát, melynek előállítására a malmok különleges husvétii lisztet gyártanak. Az idén a husvétii lisztnek előállítása nagyobb nehézségekkel fog járni, figyelemmel arra, hogy a szűkök viszonyok közepette nem rendelkezünk annyira gabonával, hogy az ilyen tradicziós szükségletet a normális idők kereteiben ki lehetne elégíteni. Értesülésünk szerint a kormány nem zárkózik el az elől, hogy a hithű zsidó lakosság ez irányu szükségletét leszállított méretekben biztosítsa, de garanciát fog szerezni az iránt, hogy ugyanoly arányban megtakarítás történjék a forgalomban lévő lisztfaftakban. A husvétii lisztet ezidén csupán néhány malom fogja előállítani a Haditermény-Részvénytársaság által rendelkezésükre bocsátott buzából és ugyanez a társaság gondoskodik majd a husvétii lisztkészletek megfelelő és arányos elosztásáról. A laskát vásárló közönség szükségletét csak megfelelő mennyiségű kenyérgyeg ellenében szerezheti be, a melyre nézve egyébiránt külön rendelet fog intézkedni. Talán mondani sem kell, hogy az idej husvétii liszt, illetve laska meglehetősen drága lesz, úgy hogy csak a módosabb közönség fog hozzájutni.

A kender- és lenvetőmag beszerzése. Kender- és lenvetőmagban mutatkozó hiánynya való tekintettel a földművelésügyi minisztérium tájékozódni óhajtaná aziránt, hogy minő mennyiségű vetőmagra lenne szükség. Felhívtnak tehát mindazok, a kik kender- és vetőmagot óhajtanak beszerezni, hogy ez iránti szándékukat a Haditermény-Részvénytársaságnál (Budapest, Nádor-utca 9. sz.) legkésőbb február hó 10-ig jelentésük be. A nagyobb termelők, a kiknek legalább 10 métermázsza vetőmagra van szükségük, a bejelentést közvetlenül tehetik meg; míg a kisebb termelők szükséglete a községi előljárásság útján irandó össze és jelentendő be. Azok azonban, a kik a vetőmagot kender- vagy lengyáraktól szokták beszerezni, szükségletüket ne a Haditermény-Részvénytársaságnál, hanem az illető gyáraknál jelentésük be. A bejelentésben meg kell jelölni a termelő nevét, lakhelyét, a kívánt mennyiséget s azt, hogy a termelő a kender, vagy lent a kóró vagy rost eladása végett, avagy az olajnyeréshez való mag céljából kívánja-e termelni.

A Magyar Szakírók Országos Egyesülete választmánya 21-én Katona Béla elnöklésével ülést tartott. A választmány örömmel tudomásul vette az elnök ama jelentését, hogy az egyesület az Otthon írók és hírlapírók körében a Vidéki Hírlapírók Országos Szövetségével és a Vidéki kamarák központi irodájával közösen külön helyiséget béreltek, a mely a mai naptól kezdve a tagok rendelkezésére áll. Goldfinger Gábor jelentést tett az egyesület pénzügyeiről, melyet a választmány tudomásul vett. Katona Béla javaslatára elhatározta a választmány, hogy a Szabad Lyceum vezetésével az elnökség tárgyalásokat folytasson arra nézve, hogy a Szabad Lyceum előadássorozatában az egyesületnek arra hivatott tagjai előadásokat tartsanak. Az egyesület új tagjai lettek: Tokaji László, Róbert Oszkár, Kósa Miklós dr. és Miklós Armand.

Szőlősgazdák gyűlése. A Magyar Szőlősgazdák Országos Egyesülete igazgató-választmányának Zselénszky Róbert gróf elnöklésével tartott ülésén Drucker Jenő egyesületi igazgató terjesztette elő, hogy a földművelési kormány legközelebb fölhívást bocsát ki az állam rendelkezésére álló rézgáliczkészlet kiosztásáról. Több száz vagon rézgálicz előjegyzéséről van szó, a fedezhető mennyiséget, valamint az egységárat azonban a földművelésügyi minisztérium még nem állapította meg. A szétosztás alkalmasint a törvényhatóságok útján fog megtörténni. A Magyar Szőlősgazdák Országos Szövetségének választmánya most fölterjesztést intézett a miniszterhez és kéri, hogy a rézgálicz szétosztását bizza a szövetkezetekre. Szóba került az ülésen a hadifoglyok munkaerejének kérdése is, a melyet az az idén a szőlőmunkánál fokozottabb mértékben kell majd igénybe venni.

A szederfák védelme. A tüzfahiány folytán igen sok községben fordult elő, hogy a lakosok az utcán és köztereken lévő szederfákat a hatóság tudta és beleegyezése nélkül kivagdalták. Ennek megakadályozása céljából a földművelésügyi miniszter most körrendeletet küldött a törvényhatóságokhoz, melyben arra utasította őket, hogy a szederfák kivágását a legszigoribban tiltsák meg s egyidejűleg pedig indit-

sanak haladéktalan nyomozást azon czélból, hogy a felmerült esetekben a megtorlás iránt sürgősen intézkedhessenek.

Főzélékmagvak behozatala Németországból. A magyar, osztrák és német kormányok között lefolyt tanácskozásokhoz képest a német kormány felhatalmazta a vámhivatalokat, hogy az Ausztria-Magyarországba irányuló főzélékmagvak kivitele elé akadályokat ne gördítsen. A kivitelhez engedély kell, a melyet a földművelésügyi minisztérium útján kell a német kormánytól kérni. Olyan éhhetetlenek vagyunk, hogy külföldre kell mennünk magvakért! Ez a mi hires agrár voltunk?

A szőlőmag értékesítése. A Szőlősgazdák Országos Egyesületének igazgatósága ma foglalkozott a szőlőmag értékesítésének kérdésével, a magvakban rejlő olaj kinyerésének érdekében. Tudvalevő, hogy nálunk évente átlag három millió hektoliter must szokott teremni. Ha számot vetünk az ideai termés balsikeivel, akkor is több, mint 200.000 q szőlőmagra lehet számítani, a miből 15% (30.000 q) szőlőmagolaj nyerhető. Ennek az olajnak az értékét 150 koronás alapon mintegy 4-5 millió korona értékűre becsülhetjük. A szőlősgazdák kívánatosnak tartanák, ha úgy, mint Németországban és Ausztriában, a Zsirközéppont a szőlőmagot megvenné a gazdáktól. Ezzel is fékezni lehetne az olajhiánynya hivatkozó szappanuzsorát. Az egyesület ebben az ügyben most felterjesztést intéz a kereskedelmi miniszterhez.

A mi az Ausztriában történt megoldást illeti, az osztrák Olaj- és Zsirközéppont az ottani takarmányközéppont közvetítésével requirálta a szőlőmagot. Négy millió hektoliter mustból egy millió q-a volt az idén a törkölymennyiség. Ha Ausztriában az összes szőlőmagkészletet requirálni tudják, 45.000 q olajra tennének szert. Értékben kifejezve ez 6-75 millió korona bevételt jelent. De visszamarad még 250.000 q olajmagpogácsa is, mely legalább 20 koronára értékelhető 100 kg.-ként. Tehát a mellékterményből is vagy 5 millió korona bevételre számíthatnak. Tekintettel a szűkös takarmányviszonyokra, ennél az üzleti értéknél az olajpogácsa jelentősége még sokkal nagyobb. Az osztrák kormány máris intézkedett, hogy a visszamaradt olajpogácsát és lisztet a takarmányközéppontnak utalják át. Az osztrák olaj- és zsirközéppont a szőlőmag q-ját 20 K-ért veszi át helyben. Zsákról a középpont gondoskodik, de ha a gazda saját zsákjában szállít, ezért 100 kg. netto tartalom szerint 4 K megtérítést kap.

A „Vasárnapi Ujság“ január 23-iki száma különösen Bulgáriáról közöl egy ritka érdekességű képsorozatot, odaküldött tudósítójának felvételert. Hasonlóan kiváló érdekességűek Vészi Margit felvételei a Lovcsen környékéről s az olasz harcztérről készült képek. Szépirodalmi olvasmányok: Lakatos László és Heyking grófnő regénye, Kitchener jellemrajza, Lampérth Géza verse. Egyéb közlemények: czikk és képek a gépfegyverről s a rendes heti rovatok: a háboru napjai, Irodalom és művészet, Sakkjáték, Halálozás stb. — A »Vasárnapi Ujság« előfizetési ára negyedévre **öt korona**, »Világkrónika«-val együtt **hat korona**. Megrendelhető a »Vasárnapi Ujság« kiadóhivatalában (Budapest, IV., Egyetem-téca 4.). Ugyanígy megrendelhető a »Képes Néplap«, a legolcsóbb ujság a magyar nép számára, félévre **2 korona 40 fillér**.

Mellékletünkhöz! Már 11 éve, hogy *Url* Rezső budapesti sertésbizományi cég által összeállított sovány sertések armozsanatai tábláját lapunk mellékletéül hoztuk. Olvasóink ezuttal is könnyen áttekinthetik, miképp hullámozottak az árak az elmúlt évben. A hetenkénti árjegyzést úgy, mint eddig — soványsertésárak rovat alatt, szintén fenti cég jegyzésében is hoztuk.

Rövidített sürgőnyezimem: *Sertésbizomány Budapest*, helyesen: »Sertésbizomány« Budapest irandó.

Jelentés a budapesti takarmányvásárról
1916. évi január hó 28-ik napján.

Hozatalok és árak.

I. Széles takarmányok.		Árak	
		Fölhozatal mm.-kint	fillérekben
1. Réti széna I. rendű, ó	30 szekér	1600—1900	
2. " " II. " " " " " " " "	140 "	1100—1500	
3. " " I. r. új (csak jun. jul.-ban)	" "	" "	
4. " " II. " " " " " " " "	" "	" "	
5. Sarjuszéna	" "	" "	
6. Muharszéna	73 "	1700—2200	
7. Luczmaszéna	10 "	1800—2200	
8. Lóhereszéna	" "	" "	
9. Kölesszéna	" "	" "	
10. Zabos bútkönyv széna	50 "	1500—1900	
11. Takarmányszalma (árpa)	" "	" "	
12. Tengeriszár	" "	" "	
Összesen széles takarmány:		285 szekér	
átlag á 1200 kg. Összes súly:		339,600 kilogramm.	
II. Szalma s alomfélék.		Árak	
13. Alomszalma	50 szekér	800—1000	
14. Zsuppszalma	10 "	1100—1400	
15. Szalmaszeoska	2 "	1800—1400	
16. Rétszéna III. rendű, osomagolásra	25 "	900—1000	
Összesen szalmaféle:		87 szekér	
átlag á 1100 kg. Összes súly:		95,700 kilogramm.	

A vásár forgalma.

Legtöbb széna érkezeti honnan? Alsónémedi, Gyón és Győronól
Legtöbb szalma érkezeti honnan? Üllő, Ócsa és Leczházáról.

S Z E S Z

A kartell e héten sem volt képes az ország minden részéből beérkezett rendeléseket eszközölni és így a forgalom csak a régebbi előjegyzések részbeni leszállítására szorítkozott. Ujabb alig létesült.

A vevők ugylátszik most már az ujonnan létesített mezőgazdasági rum- és likörgyáraknál szerzik be kész rum alakjában a szükségletük egy részét.

Finomított szesz adózás 360—370 K jegyez a kartellnél, míg ellenben vidéki kartellen kívüli finomítók alig ajánlanak finomszeszt.

Denaturált szesz szilárd és nagyban 135 kg., kisebb tételekben 140 kg., kelt el.

Mezőgazdasági szeszgyárak részéről kontingens nyersszesz alig volt ajánlva tételekért a teljes maximális árat fizettek.

NYILTTÉR.

E rovatban közölttekér nem vállal felelősséget a szerkesztőség.

VÉDJÜK MEG A MAI ÉRTÉKES ÁLLATÁLLOMÁNYT!

A borjak felnevelése legjobban sikerül, ha mindjárt születésük után beoltatjuk azokat

BORJUTÜDŐLOB ÉS BORJUVÉRHAS ELLEN.

Mert: ezek a ragályosírak a legveszedelmesebbek az ujszülöttekre és ezek ellenében módunkban van szérumozással **HATÉKONYAN** védekezni.

A megfelelő szérumok hazánkban a

Jenner-Pasteur Intézetben

Budapest, VIII., Rökk Szilárd-utca 39. sz. a készülnek.

Az Intézet első és eredeti termelési helye hazánkban az összes állatgyógyászati szérumoknak és a készítmények államilag felülvizsgálatnak

Felelős főszerkesztő, kiadótulajdonos: **ORDÓDY LÁSZLÓ**.
Szerkesztő: **FEHÉR ZOLTÁN**.

Benzint

Benzolt ≡

Nyersolajat

Gépolajokat

Hengerolajat

Gépszirt ≡≡

Kocsikenőcsöt

Karbolineumot

előnyös áron szállit:

Elfer M. olajgyára Wien I. Krugerstrasse 3.

Magyar levelezés!

A DEYL-féle speciális szabadalmazott kapálógépek önműködő kapakés-keretekkel és kormányzókészülékkel,

mindennemű kapásnövények számára korszakalkotó lendületet adtak különösen a répaművelésnek. Ezen speciális répaművelő eszközöket a könnyű súly és egyszerű kormányozhatóság mellett a kapakéskeretek zseniális elhelyezése, beosztása és a **kézimunkát teljesen pótló** működése jellemzik. Alig ismerünk eszközt, mely a munkáskéz hiányát és kvalitatív munkáját ily megfelelően és kifogástalanul pótolná, sőt sok esetben felül is mulja. A szabadalmazott kormányzókészülék egy pillanat alatt könnyen kiemeli az egész kapaszerkezetet, miáltal a vonóállatoknak a sorból való netáni kilépése ki van zárva. A kapakéskeretek alkalmazása független a másgyártmányú gépeknél alkalmazott bonyodalmas szerkezetektől, a rajtuk alkalmazott kis vezetőkerekek lehetővé teszik, hogy a kapakések teljesen a talaj egyenetlenségéhez simuljanak, miáltal a kések mélyjaratukat feltétlenül és mindenkor betartják. ♦♦♦♦♦

A kapakések alkotta paralelogram változatlanul egyenlő metszési szöveget biztosít, a kapák elmés elrendezése következtében a répa eltemetése vagy megsérülése teljesen lehetetlen, amellett a kapák egészen a növény sorok közvetlen közelségében dolgozhatnak.

Kizárólagos egyedelarusítás Magyarország részére:

Bächer Rudolf-Melichar Ferenc

Magyarországi Vezérképviselő: **SZÜCS ZSIGMOND,**

Budapest, VI., Teréz-körút 26. szám.

Ezen óriási előnyökre vezethető vissza a DEYL-kapák elterjedése és közkedveltsége a kontinensen, mert a gyakorlati gazdák mindjárt felismerték ezen eszközben a répaművelésnek gépi erővel célszerűbben és gazdaságosabban elérhető módját a jelen munkáshiány és munkabér közepette, amint az kézimunkaerővel keresztülvihető nem volna. A 2-5-soros egy ökör- vagy ló befogására alkalmas villarudakkal ellátott DEYL-kapák a sorköz-távolság szerint 12-18" azaz 30-45 cm.-ig állíthatók be. Az 5-8-soros 16" sorközszélességre beállítható **négykerekes** DEYL-kapák előállványtal és kormányzókészülékkel vannak ellátva. Ezen kapáknál a kapáló-szerkezetnek külön célra szerkesztett rögzítője segítségével a répasorok keresztirányban is átvághatók, ami az egyezés munkáját lényegesen megkönnyíti, sok esetben fölöslegessé is teszi. Ajánljuk, úgy a kapálógépek, mint a már üzemben levő kapák tartalékrészeinek sürgős megrendelését, mert a munkás-és nyersanyaghiány folytán a DEYL-gyár teljesítőképesége lényegesen kisebb.

